

Een betere diergezondheid door beheersen én vrijwaren van dierziekten!

Han Swinkels, PV; Bas Kemp, LUW-Veehouderij; Peter Vesseur, PV

Varkenshoudend Nederland wordt de laatste maanden overspoeld met verhalen over de "zorgelijke" situatie van de diergezondheidszorg. Het is natuurlijk niet zo dat de diergezondheidszorg op Nederlandse varkensbedrijven slechter is dan in het buitenland. Het is echter wél zo dat het 'klant is koning principe' ook van kracht is in de varkenssector. Derhalve zullen de Nederlandse varkenshouders met het oog op behoud van de huidige exportpositie moeten blijven streven naar verbetering van de kwaliteit van het eindproduct. De gemeenschappelijke boodschap van de verhalen over diergezondheid luidt in feite als volgt: Wil Nederland in de toekomst biggen en **varkens(vlees)** blijven exporteren dan moet het roer om! De belangrijke vraag is echter, welke koers moet de Nederlandse varkenssector ten aanzien van de **diergezondheidszorg** inslaan. Het Praktijkonderzoek Varkenshouderij en de **Landbouwuniversiteit** vakgroep Veehouderij hebben hun gezamenlijke visie **verwoord** in een **onderzoeksplan** getiteld "Integrale Structuur voor Vrijwaring (**ISV**) van dierziekten bij varkens". Het ISV-onderzoek zal een samenwerking zijn tussen ondermeer Gezondheidsdiensten voor Dieren, Faculteit Diergeneeskunde, Landbouwuniversiteit, **DLO**-instituten en het Praktijkonderzoek Varkenshouderij.

In de varkenshouderij kan men op twee manieren de gezondheidsstatus van varkensbedrijven verbeteren: 1) vrijwaring van dierziekten en 2) beheersing van dierziekten. Vrijwaring betekent dat de ziekteverwekker van een specifieke dierziekte niet op het bedrijf aanwezig is en dus geen economische schade veroorzaakt. Bij beheersing van dierziekten daarentegen is de ziekteverwekker wél op het bedrijf aanwezig maar uitbraken van de dierziekte komen niet voor. Derhalve blijft de door de ziekteverwekker veroorzaakte economische schade beperkt,

De huidige diergezondheidszorg is gericht op vrijwaring op sectorniveau van de in de veewet opgenomen dierziekten. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de 'stamping out' methode. Daarnaast wordt op termijn ook gestreefd naar vrijwaring op sectorniveau van enkele endemische ziekten, zoals de Ziekte van Aujeszky, door invoering van verplichte entingen en certificering op bedrijfsniveau. Behalve de veewetziekten en endemische ziekten die via een gezamenlijke aanpak worden bestreden, worden ziekten in de varkenspopulatie op bedrijfsniveau beheerst. Dit

kan enerzijds door het verhogen van de dierlijke weerstand (vaccinaties, klimaatbeheersing, voeding) en anderzijds door het verlagen van de infectiedruk (schoonmaken, desinfecteren, all in - all out, etc.). Deze groep te beheersen dierziekten is tot nu toe niet belemmerend voor de export, maar veroorzaakt wél een aanzienlijke economische schade door verhoging van de kosten van het productieproces en door aantasting van de kwaliteit van het eindproduct.

Alhoewel de gezondheidsstatus op de Nederlandse bedrijven goed is (weinig klinisch waarneembare aandoeningen) heeft het doorvoeren van een beheersingsstrategie niet kunnen voorkómen dat het gebruik van entstoffen, antibiotica, chemotherapeutica en groeibevorderaars is toegenomen. Gezien de huidige internationale positie van de Nederlandse varkenshouderij en het imago van haar eindproducten, kan men stellen dat ook ten aanzien van de groep te beheersen dierziekten op termijn gestreefd moet worden naar **ondersteuning** van de beheersingsstrategie door een vrijwaringsstrategie voor één of meerdere specifieke dierziekten. Een vrijwarings-

strategie kan, behalve verbetering van de kwaliteit en het imago van het eindprodukt, resulteren in verhoging van de technische resultaten en in vermindering van het gebruik van diergeneesmiddelen.

Beheersen én vrijwaren

Bij implementatie van een vrijwaringsstrategie ter ondersteuning van de beheersingsstrategie binnen de bestaande bedrijfsstructuur, stuit men ten aanzien van de diergezondheid op twee duidelijk te onderscheiden problemen: 1) op varkensbedrijven ontbreekt het inzicht in de huidige ziekte-vrijstatus, gedefinieerd als het gegarandeerd niet voorkómen van ziekteverwekkers van één of meerdere specifieke dierziekten en 2) de bestaande contacten tussen bedrijven. Deze contacten bestaan uit diermateriaal, personen en transportmiddelen die van bedrijf naar bedrijf gaan en bijvoorbeeld ongedierte, huisdieren en lucht. Het contact via de lucht speelt een niet te onderschatten rol in de regio's met een hoge varkensdichtheid in het 'oosten en zuiden van Nederland. Voor het oplossen van de problematiek rond de diergezondheid is het noodzakelijk de ziekte-vrij-status van het bedrijf te verbeteren en vervolgens te onderhouden, gewenste contacten (dierstromen, personenverkeer, transport, etc.) tussen bedrijven onderling te kanaliseren op grond van ziekte-vrijstatus en de ongewenste contacten tussen bedrijven (ongedierte, huisdieren, lucht, etc.) te minimaliseren. Het minimaliseren van ongewenste contacten kan ondermeer door stringente hygiënische maatregelen en door het toepassen van luchtbehandeling zoals gepland in de Air Pathogen Free (APF)-stal te Sterksel.

Het implementeren van een vrijwaringsstrategie kan gedeeltelijk aansluiten bij de op een aantal bedrijven reeds doorgevoerde Integrale Keten Beheersing (IKB)-strategie. Binnen IKB wordt ondermeer aandacht besteed aan diergezondheid door onder andere het toepassen van diergeneesmiddelen van de "positieve lijst" en registratie van gebruik hiervan op het bedrijf. Het volgen van de IKB-strategie geeft de varkenshouder informatie die gebruikt kan worden

voor het beheersen van de gezondheidsstatus op het bedrijf. Het ligt in de lijn der verwachting dat de IKB-strategie de komende jaren ingang zal vinden op alle varkensbedrijven. Door het ontwikkelen van een strategie voor een Integrale Structuur voor Vrijwaring (ISV) van dierziekten wordt voor de huidige en toekomstige IKB-bedrijven de mogelijkheid gecreëerd om naast het beheersen van de gezondheidsstatus, de ziekte-vrij-status van het bedrijf te verbeteren en vervolgens te onderhouden,

Vrijwaringsstrategie op proefbedrijf Rosmalen

Het proefbedrijf van het Praktijkonderzoek Varkenshouderij te Rosmalen heeft een gesloten bedrijfsstructuur. Dit betekent dat behalve sperma geen levend materiaal van buitenaf wordt aangevoerd. Voor het in stand houden van de zeugenpopulatie wordt gebruik gemaakt van een rotatiekruising-programma met Nederlands Landvarken, Fins Landvarken en Groot Yorkshire (zeugenlijn). Deze gesloten bedrijfsstructuur heeft het mogelijk gemaakt onafhankelijk van toeleverende bedrijven te werken aan de vrijwaring van de Ziekte van Aujeszky en Atrofische Rhinitis (AR ; snuffelziekte) op bedrijfsniveau.

Vanaf de oprichting in 1987 zijn op het proefbedrijf te Rosmalen zeugen van het bedrijf afgevoerd waarbij gE-antistoffen (voorheen werd over gI-antistoffen gesproken) tegen het Aujeszky virus in het bloed en vanaf 1991 in de biest aangetroffen werden. Tegelijkertijd werden zowel zeugen (3 keer per jaar) als vleesvarkens (2 keer per ronde) gevaccineerd met een gE-negatieve entstof tegen de Ziekte van Aujeszky. Door het toepassen van deze selectieprocedure onder bescherming van een enting is het mogelijk gebleken het proefbedrijf vrij te maken van de Ziekte van Aujeszky. Gezien het risico van besmetting uit de omgeving en de bestaande entverplichting is het echter nog niet mogelijk te stoppen met vaccineren tegen de Ziekte van Aujeszky.

Een andere vorm van vrijwaring van een infectieziekte onder de bescherming van een enting ►

is het Atrofische Rhinitis (AR)-programma. Bij de bevolking van het proefbedrijf te Rosmalen bleek het diermateriaal niet vrij te zijn van AR. Er werd besloten een vaccinatieprogramma te starten met een AR-T vaccin, hetgeen de toxine component van de verwekker van AR (toxine vormende *Pasteurella multocida*) bevat. Tegelijkertijd werden door het nemen van keel- en neusswabs controles uitgevoerd op het vóórkomen van deze bacteriestam. Na een periode van negatieve controles werd in 1991 besloten te stoppen met enten. Aangezien ook gedurende de daaropvolgende twee jaren bij steekproefgewijze controles de AR-ziekteverwekker niet meer is aangetroffen is geconcludeerd dat het proefbedrijf te Rosmalen AR-vrij is.

Voordelen van een ziekte-vrij-status

Het doorvoeren van een vrijwaringsstrategie als aanvulling op een beheersingsstrategie kan in belangrijke mate bijdragen aan verdere verbetering van de diergezondheid, verhoging van de technische resultaten en vermindering van het gebruik van diergeneesmiddelen op Nederlandse varkensbedrijven. Een dergelijke ontwikkeling zal de internationale concurrentiepositie van de Nederlandse Varkenshouderij en het imago van haar eindprodukten ten goede komen. Hierbij moet niet alleen gedacht worden aan de export van hoogwaardig fokmateriaal met een gegarandeerde ziekte-vrij-status voor een aantal dierziekten. De productie van vleesbiggen met een gegarandeerde ziekte-vrij-status op vermeerderingsbedrijven kan voordelig zijn voor de biggenexport mits de handel daar door zorgvuldig te werken juist op inspeelt. Door varkenshouders, al dan niet in het kader van ISV-programma's, de mogelijkheid te bieden gegarandeerd ziekte-vrije vleesvarkens af te leveren wordt de verwerkende industrie in staat gesteld zowel de binnenlandse als buitenlandse consument een hoogwaardig product (hoge kwaliteit, gegarandeerd vrij van zoönosen en verantwoord geproduceerd) aan te bieden. ■

Nemen van biestmonsters voor Aujeszky-onderzoek